

10. APRIL 72. ÅRGANG

SOCIALPÆDAGOGEN

10
5188

Anbragt i historien

Nyt forskningsprojekt sætter lys på fortidens anbringelser

8/2015

10. APRIL

ISSN 0105-5399

AnsvarshavendeForbundsformand
Benny Andersen**Redaktion**Jens Nielsen (redaktør), jni@sl.dk
Maria Rørbæk, mrk@sl.dk
Steven Leweson (layout), stl@sl.dk

Prik, læserindlæg, artikler og anmeldelser er ikke nødvendigvis udtryk for redaktionens eller organisationens mening. Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt stof.

Alle artikler fra Socialpædagogen tilbage til 1999 kan findes på www.socialpaedagogen.dk/arkiv

Adresse

Socialpædagogen
Brolæggerstræde 9
1211 København K
Tlf. 7248 6000. Fax 7248 6001
Åbningstid: mandag-onsdag 9-15,
torsdag 9-17, fredag 9-13
redaktionen@sl.dk
www.socialpaedagogen.dk

Læserbreve og kronikker

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurierende indhold kan afvises. Kronikker bringes efter en redaktionel vurdering og må højst fylde 8.000 anslag. Læserbreve og kronikker, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet. Indlæg sendes til redaktionen@sl.dk

Annoncer

Sendes til redaktionen@sl.dk
Se priser, formater, deadlines osv. på www.socialpaedagogen.dk/annoncer

Kommende deadlines

Deadline for læserbreve og stillingsannoncer til 9/2015, der udkommer den 24. april, er mandag den 13. april kl. 12.
Deadline for stillingsannoncer til 10/2015 er den 27. april kl. 12.
For tekstsideannoncer er deadline til 10/2015 onsdag den 22. april.

Redaktionen af 8/2015 er afsluttet den 30.3.2015

Abonnement

Abonnementspris 2015:
969,00 kr. inkl. moms (24 numre)
Løssalg: 48,00 kr. + porto

Oplag

43.445 i perioden
1.7.13-30.6.14

Produktion

Datagraf Communications A/S, Aarhus

Forsidefoto

Danmarks Forsorgsmuseum

KOMMENTAR

Vi skal dokumentere vores indsats. Det skal vi, fordi det giver mening at sætte ord på og tydeliggøre den indsats, vi laver. Det styrker vores faglighed og kvaliteten i indsatsen

Ved vi, om vi gør det godt nok?

Af Verne Pedersen
Forbunds næstformand

FOTO: THOMAS PRISKORN

Vi er som socialpædagoger sat i verden for at udvikle og hjælpe borgere i udsatte situationer på vej videre i livet. Men hvordan ved vi, om vores indsats er god nok og gør en forskel? Hvordan kan vi fx vide, om indsatsen er med til at skabe rum for noget så abstrakt som livskvalitet og inklusion?

For mig er svaret dokumentation. Vi skal dokumentere vores indsats. Det skal vi, fordi det giver mening at sætte ord på og tydeliggøre den indsats, vi yder. Det styrker vores faglighed og kvaliteten i indsatsen. Det gør indsatsen synlig for omverdenen. Og det er ikke mindst til gavn for borgeren. Langt de fleste af Socialpædagogernes medlemmer er heldigvis enige med mig. I en undersøgelse fra 2012 gav et stort flertal udtryk for, at den tid, de bruger på dokumentation, er givet godt ud.

Samme oplevelse ser vi også hos lederne. I en ny undersøgelse fra magasinet Offentlig Ledelse, giver to ud af tre af de socialpædagogiske ledere udtryk for, at dokumentation giver mening i forhold til kerneydelsen. Viljen er der – og som noget helt afgørende for, at det kan lykkes, er viljen til stede hos både ledere og medarbejdere. Men der skal selvfølgelig være tale om meningsfuld dokumentation. Der oplever jeg, at der er plads til forbedringer. For undersøgelsen viser samtidig, at kun knap halvdelen af lederne mener, at mængden af dokumentation er passende, og at den i tilstrækkelig grad bruges til at forbedre kerneydelsen. Det skal vi have lavet om på.

Derfor glæder det mig, at der netop er taget initiativ til to nye tiltag, der som en del af arbejdet med at kvalificere indsatsen har fokus på dokumentation i praksis.

I de netop afsluttede OK-forhandlinger har vi sammen med KL aftalt et projekt, der rummer en række initiativer i forhold til at arbejde mere systematisk med bl.a. at dokumentere indsatser og arbejde med at vurdere effekter af indsatserne målrettet handicapområdet. Et initiativ, der er blevet modtaget meget positivt.

Samtidig har Socialstyrelsen igangsat et arbejde med at udarbejde en håndbog i dokumentation og resultatmåling på sociale tilbud. Der er rigtig gode takter i det indledende arbejde, så jeg har store forventninger til håndbogen. Vi vil arbejde for, at håndbogen også indgår i grunduddannelsen, og har været med til at foreslå, at der nedsættes en taskforce af praktikere, der kan understøtte arbejdspladserne i arbejdet med håndbogen.

Dokumentation er kommet for at blive, og jeg er stolt af, at vi som fag er frontløbere i forhold til at se det som en nødvendig og positiv mulighed for at kvalificere og synliggøre vores indsats.

INDHOLD

FOTO: DANMARKS FØRSGEMUSEUM

06

04 OK 2015

Det blev et rungende ja fra medlemmerne i urafstemningen om OK 2015. 92,9 pct. sagde ja, og forbundsformand Benny Andersen er svært tilfreds med resultatet. Det styrker forbundet, at opbakningen er så stor, og det er et stort skulderklap til ikke mindst arbejdet med den nye arbejdstidsaftale, mener han og kalder opbakningen 'helt fantastisk'. 'Vi har taget ansvar for at finde nogle løsninger – og det ansvar står vi som forbund ved. Det synes jeg er stærkt', siger han

04 Et historisk stort ja**06 ANBRAGT I HISTORIEN**

Danmark som foregangsland – det lyder jo godt, men Danmark var i en lang årrække også 'foregangsland', når det gjaldt sterilisation og indespærring af udviklingshæmmede og en total mangel på demokratiske rettigheder for de anbragte. Det fremgår af det store forskningsprojekt *Anbragt i historien*, som over 500 sider zoomer ind på de anbragtes vilkår i tiden fra 1945 til 1980. Og på de vilkår, de ansatte arbejdede under. 'Hvad var det egentlig, vi gjorde dengang? Man bliver en del af historien på godt og ondt', som en tidligere ansat på Andersvænge konstaterer

06 Stort værk om anbragtes historie**08 Man bliver en del af historien****11 Smil – eller jeg slår dig**

14

FOTO: TAO LITZEN

13 UDVIKLINGSPOTENTIALE
Ankestyrelsen stopper
forældrebetaling**13 PRAKSISBESKRIVELSE**
Sådan gør de på Mette Marie**14 UDVIKLINGSHÆMMEDE**

Hvis hjælpen skal leveres som en ydelse, der er uafhængig af menneskelige relationer, så bliver fagligheden undermineret, og det har store konsekvenser for dem, der er afhængige af særlig omsorg for at kunne leve et hverdagsliv. Sådan siger Mie Engen, ph.d., Aalborg Universitet, der har forsket i hverdagen på botilbud: Hvis det er tidssystemer, som afgør, hvor lang tid medarbejderne må bruge på fx at bade en udviklingshæmmede, går det ud over beboerens muligheder for at udvikle sig, viser hendes forskning

14 Omsorg tager tid, hvis den skal virke**18 OK 2015**
Facebook-debat om afstemning**19 BØGER****20 DOBBELTDIAGNOSE**
Ny guide skal styrke samarbejdet**22 SYNSPUNKT**
Er pædagoger nu også så rummelige?**26 SYNSPUNKT**
Hold hovedet koldt og hjertet varmt
i relationsarbejdet

OK 2015

Et historisk stort ja

Hele 93 pct. stemte ja til OK 2015-aftalen, og stemmeprocenten fik et nøk opad – helt fantastisk opbakning, siger forbundsformand Benny Andersen

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

Det styrker os som forbund over for arbejdsgiverne, at vi i den grad står bag OK-resultatet. Vi har taget ansvar for at finde nogle løsninger – og det ansvar står vi som forbund ved. Det synes jeg er stærkt

Benny Andersen,
forbundsformand,
Socialpædagogerne

Det blev ikke bare et markant, men et massivt ja ved urafstemningen blandt Socialpædagogernes medlemmer om OK 2015. OK-aftalen, der ikke mindst sikrer socialpædagogerne en reallønsfremgang og indeholder en ny arbejdstidsaftale for det kommunale døgnområde, fik et ja fra hele 92,9 pct. af deltagerne i afstemningen, mens altså kun 7,1 stemte nej.

Det er den højeste ja-procent i Socialpædagogernes historie, og det er forbundsformand Benny Andersen ikke overraskende meget godt tilfreds med:

– I modsætning til de sidste par gange har vi denne gang sikret en solid reallønsfremgang og har landet en række andre resultater, som vi kan være rigtig glade for – og jeg ser det store, store ja som en fuldstændig anerkendelse af det samlede forhandlingsresultat. Det styrker os som forbund over for arbejdsgiverne, at vi i den grad står bag OK-resultatet. Vi har taget ansvar for at finde nogle løsninger – og det ansvar står vi som forbund ved. Det synes jeg er stærkt, siger Benny Andersen.

Ikke mindst er han glad for det rungende ja, fordi OK-forliget indeholder den nye arbejdstidsaftale på det kommunale døgnområde – en aftale, som har været diskuteret i lang tid, og hvor der på forhånd var en vis skepsis i forhold til at kunne nå i mål med et godt resultat.

– Det er klart, at når vi har forhandlet om noget, der er så centralt for så mange medlemmer som den nye arbejdstidsaftale, og hvor mange havde svært ved at se mulighederne for at få en

solid aftale i hus, så er det helt fantastisk med sådan en opbakning. Det er et stort klap på skulderen og et tegn på, at vi har valgt rigtigt ved at investere de nødvendige midler i at få en holdbar aftale, der giver en række forbedringer, siger han.

Tilfreds er han også med, at stemmeprocenten denne gang fået et løft. Antallet af medlemmer, der har afgivet deres stemme er steget fra 26,5 pct. i 2013 til denne gang at ende på 31,1 pct.

– Det er fint, men det kan og skal selvfølgelig blive endnu bedre, og her må vi lære af erfaringer fra andre forbund, så vi om tre år kan give den endnu et løft, siger Benny Andersen.

I 2011 var stemmeprocenten lavere end i 2013, nemlig 25,8 pct., mens den tre år forinden til den store lønfest i 2008 var oppe på 42,5 pct.

Forskelle på begejstring

Kaster man et nærmere blik på tallene, er der som vanligt forskelle mellem kredsene – både når det gælder stemmeprocenten og ja/nej-fordelingen. Se kortet på modstående side.

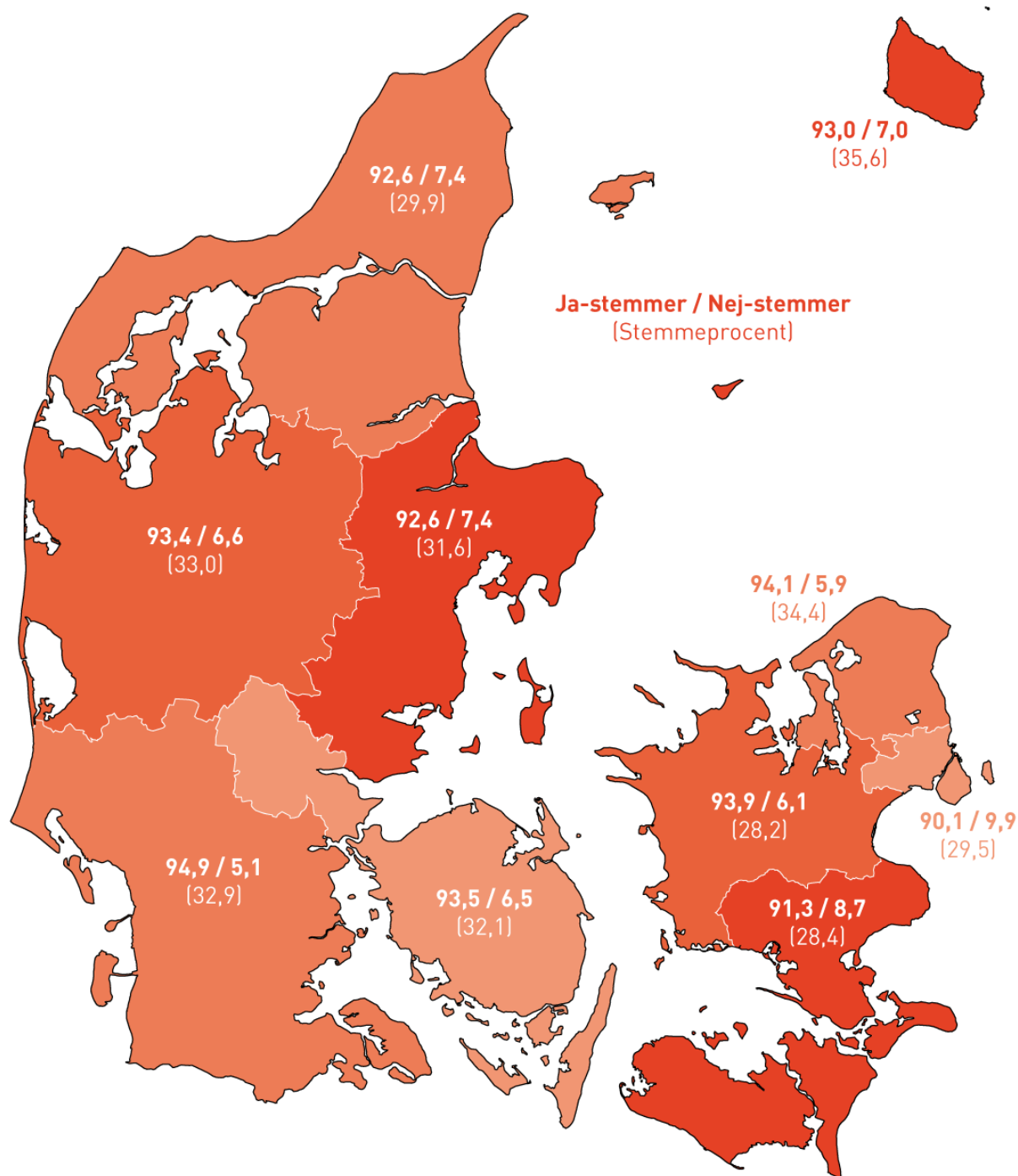
Højest var stemmeprocenten på Bornholm, hvor 35,6 pct. af medlemmerne brugte deres stemmeret. Lavest var den i Midtjylland, hvor tallet endte på 28,2 pct.

Ser man på andelen af hhv. ja- og nej-stemmer er der tale om en tilsvarende variation kredsene imellem.

Størst begejstring for OK-aftalen kunne der mønstres i Kreds Sydjylland, hvor 94,9 pct. stemte ja, mens flest vendte tommelfingeren nedad i Kreds Storkøbenhavn, hvor 90,1 pct. stemte ja. De to kredse udgjorde også yderpunkterne ved urafstemningen i 2013, dengang med hhv. 85,9 og 79,7 pct. ja-stemmer.

Nu er Socialpædagogerne jo et sammensat foretagende, og deler man stemmerne op efter stillingsbetegnelser er der også tydelige forskelle:

Flest ja-stemmer faldt fra de socialpædagogiske konsulenter (97,6 pct.), familieplejekonsulenterne (97,2) og hjemmevejlederne (96,9).

I den anden ende ligger de studerende, hvor 60,7 stemte ja, mens 39,3 pct. stemte nej. Også i 2013 lå de studerende med den laveste ja-procent, dengang på 54,6.

Ser man på kønsfordelingen, så er den lille forskel stadig ikke helt så lille: Blandt kvinderne var det 95,0 pct., der sagde ja, mens 'kun' 87,1 af mændene satte kryds ved ja.

Arbejdet fortsætter

Nu er resultatet i hus, men det betyder bare, at indsatsen med at implementere resultaterne går i gang, siger Benny Andersen.

– Ikke mindst i forhold til arbejdstidsaftalen har vi et stykke arbejde foran os. Den træder i kraft om et år, og til den tid skal vi have sikret, at den er blevet forstået landet rundt, og derfor tager vi

sammen med KL rundt og forklarer aftalen, så vi kan være sikre på, at den bliver tolket ens – og rigtigt, siger han.

Og så peger Benny Andersen på de projekter, der er aftalt i forbindelse med OK-forhandlingerne. Det gælder bl.a. et projekt om psykisk arbejdsmiljø og et fagligt projekt på voksenhandicapområdet.

– De kommer jo kun til at nytte, hvis vi går ind i arbejdet og klemmer på. Og det samme gælder de områder, hvor forholdene fortsat ikke er i orden – fx det private område og familieplejerne. Det er en meget god og stærk aftale, vi har fået i hus, og som medlemmerne nu i den grad har kvitteret for, men træerne er jo endnu ikke vokset ind i himlen, siger Benny Andersen. ■

Se det endelige OK-resultat på www.sl.dk/ok2015

ANBRAGT I HISTORIEN

Stort værk om anbragtes historie

500 sider om de anbragtes historie har set dagens lys. Projektleder Jesper Vaczy Kragh er særligt overrasket over Danmarks rolle som 'foregangsland', når det fx gælder sterilisation og indespærring af udviklingshæmmede – og af manglen på demokrati

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk. Foto: Danmarks Forsorgsmuseum og Dansk Forsorghistorisk Museum

Jeg kan ikke fatte, at de kunne ødelægge et menneske, der var frisk, jeg kan ikke få det ind i mit hoved. Sådan siger en af de 60 tidligere anbragte, der har fortalt deres livshistorie til projekt *Anbragt i historien*. Et projekt, der i et 500 sider langt værk nu har forevigt historien om udviklingshæmmede, sindslidende, forældre-

løse og andre, der var anbragt i perioden mellem 1945 og 1980.

Karoline blev i 1948 steriliseret mod sin vilje. I ansøgningen til det statslige sterilisationsnævn skrev lægerne ved den Kellerske Anstalt i Brejning:

'Det drejer sig således om en 18-årig ung pige, der er åndssvag i let grad. (...) Hun har altid været en sød og omgængelig pige. (...) Man mener derfor, at man nu kan forsøge at anbringe hende i en plads i kontrolleret familiepleje. Forinden bør hun dog ved sterilisation sættes ude af stand til at sætte børn i verden, da hun under friere forhold vil være stærkt udsat for at blive besvangret, da hun allerede her har udvist betydelig interesse for de mandlige alumner, og hun er ude af stand til at opdrage eller forsørge børn, ligesom der er en overordentlig stor sandsynlighed for, at evt. afkom vil blive underlødigt på grund af den svære arvelige belastning i hendes slægt.'

Senere blev Karoline også anbragt på Sprogø, hvor der var indrettet en anstalt for såkaldt 'moralsk defekte' kvinder, og hvor hun bl.a. blev forhindret i at gå frit omkring og eksempelvis blev spændt fast med remme.

Senere blev Karoline gift og flyttede til Sverige, hvor hun klarede sig selv i egen bolig med job på forskellige fabrikker.

At hun ifølge lægerne skulle være 'åndssvag' har hun svært ved at acceptere:

– Jeg kan ikke fatte, at de kan kalde én sådan. Jeg har kunnet betale mine regninger, jeg klarer mine regninger selv. Det er klart, at man kunne være lidt tilbageholdende, når man går i skole og sådan, men på den tid var det altså ret så svært at følge med.

Mindre demokrati

Karolines historie er et konkret eksempel på de overgreb, der i historien blev begået mod eksempelvis udviklingshæmmede, og projektleder Jes-

Læs mere

På www.anbragtihistorien.dk kan man hente hele den 500 sider lange rapport om projektet – og læse flere beretninger fra tidligere anbragte.

Rapporten udkommer som bog i løbet af sommeren 2015 – og forskningsresultaterne skal bl.a. formidles som undervisningsmateriale i folkeskolen og til pædagogstuderende.

Projektet er gennemført af en forskergruppe under Svendborg Museum og er finansieret med knap seks mio. kr. fra satspuljen.

per Vaczy Kragh har hæftet sig ved, at arbejdet med de anbragtes historie giver et noget andet billede end den traditionelle opfattelse af Danmark som et meget demokratisk land.

– I dag er der mange, der ser det som om, Danmark har en meget lang demokratisk tradition med ytringsfrihed osv., men der var en stor gruppe mennesker, som slet ikke havde de samme rettigheder som andre. Fx skal vi op til 1961 før folk på fattighjælp fik stemmeret. Og vi skal helt frem til 1989 før udviklingshæmmede måtte gifte sig uden særlig tilladelse.

Noget af det, der har overrasket ham i arbejdet med de anbragtes historie, er, at Danmark på flere punkter spillede en rolle som 'foregangsland' – men ikke på en måde, der i dag vækker stolthed. Det drejer sig om sterilisation af fx udviklingshæmmede, der overgik mere end 6.000 danskere, samt internering på fx Sprogø.

– Når jeg bruger udtrykket foregangsland, er det fordi, det var den måde, det blev italesat på i datiden. Folk fra udlandet valfartede fx til Sprogø og Livø for at se, hvordan mennesker med udviklingshæmning blev interneret. Og dem, der stod i spidsen for fx interneringen eller steriliseringen, opfattede det som om, at de gjorde noget godt. De ville gerne støtte udviklingshæmmede og give dem gode vilkår, så de fx ikke skulle få børn, som de ikke kunne magte. Og samtidig var der en idé om, at samfundet skulle beskyttes imod udviklingshæmmede, fordi man fx opfattede dem som mere kriminelle end andre, og der var en angst for at de skulle sprede dårligdomme som fx kønssygdomme.

Jesper Vaczy Kragh lægger vægt på, at menneskesynet dengang var et helt andet.

– Hovedtanken var, at man kunne gøre disse ting, fordi der alligevel ikke var noget at gøre. Der var ikke noget udviklingspotentiale. ■

VIDNESBYRD Karoline (tv) er en af de 60 tidligere anbragte, som har fortalt sin livshistorie. Hun blev steriliseret og ønskede senere at få børn.

MINDER De tidligere ansattes erindringer spiller en væsentlig rolle – og det var ikke kun uniformen, der var anderledes dengang...

Historiens tre faser

Anbragt i historien opdeler de anbragtes historie i tre faser:

Perioden fra 1945 til 1957 var præget af ideer om, at udsatte grupper kunne behandles eller opdrages på store institutioner, der ofte var ledet af læger eller havde lægeligt tilsyn. En behandlingsindsats, som navnlig i psykiatrien og åndssvageforsorgen var domineret af medicinske/somatiske metoder. Fx det hvide snit og sterilisation.

Perioden fra 1958 til 1967/68 var præget af holdningsmæssige skift, hvor ideer om normalisering, ligeværdighed og menneskerettigheder gør sig noget mere gældende. Faggrupper som pædagoger, socialarbejdere, psykologer m.fl. opnår mere indflydelse i børneforsorgen, åndssvageforsorgen og psykiatrien, hvor undervisning, psykoterapi og psykologiske tests får en større rolle end tidligere.

Perioden fra 1968 og frem mod 1980 er præget af ny kritik af åndssvageforsorg, psykiatri og børneforsorg, og hvor ideer om demokratisering, bofællesskaber og behandling i lokalsamfundet vinder frem og fører til et opgør med – og begyndende afvikling af – de store institutioner.

Man bliver en del af historien

Medarbejderfortællinger spiller en væsentlig rolle i *Anbragt i historien*, der vier tre kapitler til erindringsglimt fra ansatte

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk. Foto: Danmarks Forsorgsmuseum og Dansk Forsorghistorisk Museum

Jeg var jo ikke mere end en drengerøv dengang, og man kan måske sidde i dag og ærgre sig over, at man ikke gjorde mere modstand. Sådan siger en af de tidligere ansatte, der har medvirket til forskningsprojektet *Anbragt i historien*.

I 1973 startede han som ung praktikant på Godhavn Dreng- og Lærlingehjem og i dag beskriver han stedet sådan:

– Det var præget af følelseskulde. Der var en meget brysk måde at omgås de der unge mennesker på. Generelt var der ikke hyggeligt, og det gælder fra 7-23. Hvordan børnene har haft det i deres drømme, tør jeg slet ikke tænke på.

Den tidligere praktikant er repræsentativ for flere af deltagerne i forskningsprojektet, der har

fortalt om deres oplevelser på i alt 14 fortællede dage, hvoraf nogle er arrangeret i samarbejde med Socialpædagogernes seniorsektion.

– Hvad enten det handler om tidligere ansatte inden for børne- eller særforsorgen, går det igen, at nogle sad med en følelse af, at det, der foregik var forkert – men de følte sig magtesløse og vidste ikke, hvad de skulle gøre, siger projektleder Jesper Vaczy Kragh.

Da *Anbragt i historien* begyndte at indsamle erindringer fra tidligere ansatte, var det i første omgang med henblik på at få kortlagt de anbragtes historie, som de ansatte jo var vidne til.

– Men efterhånden gik det op for os, at de tidligere ansattes historier også er interessante i sig selv, fordi de har stået i nogle etiske dilemmaer, som man måske kan spejle sig i i dag. Som når man fx oplever, at 'systemet' og ens overordnede står for noget andet end det, man selv synes er rigtigt at gøre. Man skal dog være meget varsom med at moralisere og sige: Hvorfor gjorde de ikke bare sådan og sådan, for der var et meget kraftigt hierarki, som det var svært at gøre noget imod, siger Jesper Vaczy Kragh.

Pas på

Et konkret eksempel på mislykket modstand kommer fra psykiatrien. En mand, der i 1971 var plejeelev på Statshospitalet i Risskov, fortæller om sin anden dag på en lukket afdeling. En stærkt psykotisk mand er lige ankommet og skal i bad og have hospitalstøj på:

– Og så er der en af plejerne, der siger: 'Okay den tager jeg, og så kan jeg tage plejeeleven med'. Vi går så ud og henter patienten ind på badeværelset, og der er sådan en kommandotone; så gør du sådan, så gør du sådan. Så åbner plejeren for det kolde vand og siger: 'Nu skal du ind under vandet', og han skubber ham ind og holder ham fast under det kolde vand i stedet for at blande med det varme

Diskuter på facebook

Hvad vil fremtiden huske os for?

Hvad tror du, fremtidens historikere vil fremhæve, hvis de om 50 år skal beskrive nutidens arbejde med anbragte børn og voksne? Hvad ville du selv hæfte dig ved?

Deltag i debatten på facebook / se hvordan på www.sl.dk/facebook

vand. Og der forsøger jeg så at korrigere, og så siger han til mig, plejeren: 'Hvis du ikke passer på, så kommer du under selv'. Så trak jeg mig.

En anden beskrivelse kommer fra en tidligere plejeelev, der i 1972 begyndte på en afdeling på Andersvænge, hvor der både var domsanbragte, psykotiske mennesker og mennesker med Downs syndrom. Om den første dag lyder fortællingen:

– Jeg husker, at jeg blev bedt om at vaske en hel kasse æbler ude i køkkenvasken. Da jeg havde vasket alle æblerne, kom der en plejer og tog kassen og smed alle æblerne ned ad gangen. Patienterne kom ud af dørene fra sovestuerne for at få æbler. Til min store skræk opdagede jeg, at flere af dem ikke kunne få fat i et æble. De var lænket til sengen med fodrem og kunne ikke komme længere end til døråbningen, fordi sengen ikke kunne gå igennem.

Nogle dage efter var plejeeleven til samtale hos forstanderinden og fortalte om æblerne:

– Jeg sagde, at jeg syntes, det var synd for de patienter, der var afskåret fra at få et æble, hvortil hun svarede: 'De skal tænke på, at De trods alt lige er blevet ansat. Sæt lige fingeren i jorden.'

Passiv på madrassen

Andre får det først i tilbageblikket dårligt over noget af det, der skete. Et eksempel er en tidligere omsorgsassistent fra Sølund, der fortæller om en mand, der tilbage i 1971 dagen lang lå på en stor rød madras. Uden at kunne foretage sig andet end at støde til nogle farvede kugler. Han var 'krøbling' og havde specialsyet tøj, der skulle lynes i nakken.

– Og han kom altid tidligt i seng, fordi han skulle spændes fast på alle mulige underlige måder, og han kedede sig jo, så han ville lege med sin afføring og alt muligt. Jeg havde virkelig ondt af ham, men vi kunne ikke finde ud af at gøre noget dengang. Så blev der oprettet en døvblinde-afdeling, hvor han kom ud, og så så jeg ham nogle

år senere, sidde i en kørestol med almindelig tøj på, fuldstændig som det alle andre gik i. Og han havde en printplade foran sig med nogle symboler på, det var sådan nogle prikker, og så hvis han var sulten, så kunne han pege på et symbol. Jeg fik jo et chok. Du godeste, hvad havde jeg været med til.

Hvad var det, vi gjorde?

En anden beretter om dengang, han på Andersvænge var med til at kidnappe en meget velfungerende beboer, der var taget på det, de kaldte 'springtur', hvor han havde besøgt sin kæreste. Han blev hentet i bil og som straf anbragt på en anden afdeling. Den tidligere medarbejder fortæller:

– I dag bor han ude selv og klarer sig selv og bor i øvrigt sammen med den kæreste i en lejlighed. Det har jeg tit tænkt på, hvad var det egentlig, vi gjorde dengang? Man bliver en del af historien på godt og ondt.

Andre tidligere ansatte mener, at nutiden dømmer datiden for hårdt, fordi forholdene var nogle helt andre. Især blandt folk, der var ansat i tiden umiddelbart efter 2. verdenskrig mener nogle, at udviklingshæmmede havde det godt tidens forhold taget i betragtning: De blev plejet omsorgsfuldt, fik rent tøj og sengetøj og tilstrækkelig mad.

En af dem, der blev optaget som elev på Brejning i 1952, siger:

– Når jeg nu senere hører, hvordan journalister står i kø for at få klienter (datidens udtryk for udviklingshæmmede beboere, *red.*) til at fortælle om, hvor dårlige forholdene var, så skulle de tænke på, hvor få vi var til at passe på de meget dårlige beboere.

Forandringernes tid

Især fra tiden omkring 1968 og frem begynder nogle ansatte også at huske store forandringer.

Det gælder eksempelvis en kvinde, der som omsorgsassistent på Sødisebakke ved Mariager

arbejdede med mennesker med udviklingshæmning. Om tiden omkring 1967 fortæller hun:

– Vi havde en afdelingsleder, og hun gik godt nok i hvid kittel, og vi sagde fru og De og alt det der, men hun lavede simpelthen en fantastisk revolution. Bare sådan noget med, at når de skulle have tøj, pigerne, så fik vi lov til at gå ned i byen, i den fineste dameforretning, hvor de selv kunne vælge tøj ud. Og de var aldrig ens, de gik altid i forskelligt tøj, hvor vi i gamle dage var vant til at se dem i ens tøj alle sammen. Kvinderne skulle heller ikke som tidligere i seng klokken 19. Der var indført aftenvagter, så de kunne vente til klokken 22, inden nattevagten mødte. Jeg kan også huske, at hen under aften, inden vi skulle spise, så havde vi én, der var fantastisk til at spille klaver, og så sang vi alle sammen, og det husker jeg som simpelthen noget fantastisk hyggeligt.

Forandringerne kom tilsyneladende både oppefra og nedefra. Oppefra kom de fx gennem lovændringer som den nye åndssvage lov fra 1959, der gik ud på at forsorgen skulle omlægges og moderniseres med det sigte at skabe en tilværelse så nær det normale som muligt – og nedefra kom de fx med konkrete initiativer fra medarbejderne. En tidligere ergoterapeut fortæller eksempelvis om forandringer i psykiatrien i 70'erne, hvor hun arbejdede på Sankt Hans:

– Jeg kan huske, at der var en sommerferie, hvor jeg allierede mig med en lægevikar og en plejevikar på en afdeling, og hvor vi sagde, nu indfører vi nogle af de normer, der er i det omgivende samfund. Nu skal patienterne selv tage deres kartofler, og de skal selv skænke deres kaffe, og det skal ikke bare være den sædvanlige pærebevælling af kaffe, mælk og sukker, nej, det skal være kaffe, og så en kande med mælk og en skål med sukker. Vi fik det gennemført, og patienterne kunne selvfølgelig godt selv finde ud af at hælde

kaffen op, det tog måske lidt længere tid, men det var sådan et smukt øjeblik at se dem tage sukker fra en sukkerskål.

Uddannelsens betydning

Et gennemgående tema i flere erindringer er betydningen af uddannelse. I 1961 oprettede Statens Åndsvageforsorg en ny uddannelse til personalet inden for åndssvageforsorgen. Tidligere var plejepersonalet blevet uddannet internt på anstalterne med et sundhedsfagligt fokus på pasning og pleje, men på Personalehøjskolen var der i stedet et pædagogisk fokus på oplæring og beskæftigelse.

I bogen konkluderer forskerne:

– Nogle kom gennem elevtiden på afdelinger, hvor den nye lovgivning var begyndt at gøre sin virkning, men langt de fleste oplevede, at der var langt fra de målsætningsbeskrivelser og metoder, de blev introduceret for på Personalehøjskolen til den virkelighed, der mødte dem på afdelingerne i praktikperioderne.

Til gengæld kunne uddannelsen gøre en forskel – eksempelvis beskriver en tidligere plejer forholdene på en avlsgård under Statens Åndsvageforsorg, hvor de udviklingshæmmede både blev slået og spærret inde. Her gjorde det ifølge den tidligere plejer ingen forskel, da Statens Åndsvageforsorg i 1960 rundsendte en skrivelse, hvor det blev indskærpet, at det var 'forbudt under nogen form at slå patienter'. Derimod kom Personalehøjskolen indirekte til spille en vigtig rolle for som der står:

– Plejeren fortæller, at afstraffelserne fortsatte, indtil der et stykke op i 1960'erne kom en ny plejefar, som havde en anden tilgang til patienterne. Den nye plejefar var en tidligere plejer, som 'bestemt ikke havde holdt sig tilbage', men han havde været omkring Personalehøjskolen i København, og da han kom tilbage, havde piben fået en anden lyd. 'Han var som genfødt'. ■

Smil – eller jeg slår dig

Straf står centralt i mange tidligere børnehjemsborns fortællinger, og det var legalt at slå helt frem til 1967

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk. Foto: Danmarks Forsorgsmuseum og Dansk Forsorgshistorisk Museum

Hvad er du så sur for? Sådan spørger plejemor på Børne- og Optagelseshjemmet Infanterivej i Randers. Hun har lukket døren, og står nu alene med en pige, der kun har været tre dage på hjemmet.

Et halvt århundrede senere står oplevelsen lysende klar for den nu voksne kvinde, der fortæller historien:

– Jeg bliver meget bange og svarer, at jeg ikke er sur. Jo, hun synes, at jeg altid er sur – ja, siden jeg

er kommet! Jeg tør slet ikke sige, at jeg nogle gange har haft hjemve og været ked af det. Jeg gentager bare, at jeg ikke er sur. Jamen, jeg havde bare at smile, når hun så på mig – nu skulle hun lære mig at smile. Og så skal jeg da love for, at den 'dame' kunne slå en proper næve. Slagene regner ned over mit ansigt, og jeg mærker, at især min mund svulmer op, og jeg synker i knæ. Og så siger hun: 'Fra nu af har du bare at se glad ud, hver gang jeg kigger på dig'. Og jeg nikker lydigt og prøver allerede dér at smile til hende med min forslåede mund.

Sådan lyder et af de erindringsglimt, der er samlet i kapitlet om straf i bogen *Anbragt i historien*.

Om de mange forskellige erindringer konkluderer forskerne:

– Oplevelser af straf, reglementeret eller ureglementeret, har brændt sig fast i hukommelsen hos mange børnehjemsbørn og står ofte meget centralt i deres fortællinger. Nogle af børnene fik

HÅRDHÆNDET Straf var tidligere ingen sjældenhed for anbragte børn. Hesten her blev brugt i gymnastiktimerne på Værebros Drengeshjem, hvor forstanderen piskede drengene med et sammenfoldet reb. Hesten er efterfølgende undersøgt af kriminalteknikere, der har fundet blodpletter fra flere afstraffelser.

PROTEST Flere tidligere anbragte lægger vægt på betydningen af at have gjort modstand – om den var nok så lille. Dette billede er taget af et barn, der som sit eget lille oprør fotograferede plejemors underbukser.

skældud, fik frataget goder, følte sig ydmyget, fik slag og tæsk og andre blev spærret inde. Nogle så straffen som en del af tidens normsæt, andre at den lå langt udenfor. Der var også forskellige måder at håndtere straffen på. Nogle forsøgte at gøre modstand, nogle lukkede sig inde i sig selv og andre følte sig magtesløse. Uanset hvordan, den enkelte reagerede på straf, har det for mange haft konsekvenser senere i livet.

Ændringer i loven

Går man tilbage i historien har fysisk afstraffelse af anbragte børn været helt legalt. I 1937 kom Socialministeriets 'reglement for hustugt', der skulle ligge tilgængeligt på alle landets børnehjem, og som det udtrykkes i *Anbragt i historien* var 'indespærring samt legemlig revselse en naturlig del af medarbejdernes værktøjskasse'. Opdragelsesmetoderne kom dog til debat i 40'erne og 50'erne – bl.a. foranlediget af kritiske avisartikler og undersøgelser, der viste, at børn og unge kunne tage skade af afstraffelsen.

I 1950 nedsatte Socialministeriet et udvalg, der skulle kigge på 'de opdragelsesmæssige metoder i opdrageshjem' og udvalget anbefalede afskaffelse af spanskrør og lussinger, men anbefalingen

blev ikke fulgt. Af *Anbragt i historien* fremgår det, at fronterne dengang var trukket op:

– På den ene side stod fortalere for traditionen, gerne bestående af børnehjemsforstandere og ansatte. De var generelt imod brugen af legemlig revselse, men lagde stor vægt på de situationer, hvor man som ansat var hjælpeløs, og hvor en lussing var på sin plads. På den anden side stod en gruppe af læger, psykiatere og psykologer, der ønskede at alle former for fysisk afstraffelse skulle afskaffes, og at den førnævnte gruppe skulle være mere åben over for den videnskabelige sagkundskab.

I vejledningen fra 1952 var spanskrør og lussinger stadig tilladt – der var dog begrænsninger. Fx var det kun drenge over 10 år, der måtte slås med spanskrør, og spanskrøret måtte ikke være over fire centimeter i omkreds og ikke over en meter langt. Der var også regler for, hvor længe børnene måtte spærres inde: Børn mellem 10 og 15 år måtte sidde i isolationscelle – de såkaldte betænkingsrum – i op til to døgn, mens børn over 15 år måtte spærres inde i fire døgn.

To år senere blev det dog slået fast, at spanskrør og lussinger helst skulle undgås – og når det var nødvendigt, skulle det indberettes.

I 1953 blev spanskrør forbudt, men man skal helt frem til 1967, før det på børnehjemmene blev forbudt at slå – i øvrigt samtidig med, at revselse også blev forbudt i skolen.

Spis op

Projektlederen på *Anbragt i historien*, Jesper Vaczy Kragh, er ikke overrasket over historierne om afstraffelse.

– Jeg har fx tidligere været med til at skrive rapporten om Godhavn, så det kommer ikke bag på mig. Men noget af det nye, vi har fundet frem til, er, at isolering i såkaldte betænkingsrum tilsyneladende også var forholdsvis almindeligt inden for børneforsorgen. Det har man ellers mest opfattet som noget, der blev brugt inden for åndssvageforsorgen, hvor det fx var almindeligt med straffe-celler, fortæller han.

Jesper Vaczy Kragh hæfter sig i det hele taget ved, at bestemte mønstre omkring afstraffelse går igen på tværs af målgrupperne. Eksempelvis kunne situationer omkring måltidet føre til straf – uanset om det drejede sig om anbragte børn, udviklingshæmmede eller sindslidende.

– Et gennemgående tema handler eksempelvis om, at du skulle spise det, der blev sat foran dig på bordet. Og hvis du kastede maden op, så skulle du også spise dit opkast.

Det går også på tværs, at der tilsyneladende hele tiden har været et vist efterslæb, når lovgivningen er blevet ændret – sådan at nogle fx er blevet slået, selv om det var forbudt.

– Og når det har været forbudt, går det igen, at børn, udviklingshæmmede og sindslidende alle har haft en svag stemme. De er ikke blevet opfattet som troværdige, og derfor har de haft svært ved at klage over dårlig behandling. ■

UDVIKLINGSPOTENTIALE

Ankestyrelsen stopper forældrebetaling

Jo, de to handicappede børn har et udviklingspotentiale. Sådan lyder afgørelsen fra Ankestyrelsen, efter at Aarhus Kommune har krævet forældrebetaling med begrundelsen: Intet udviklingspotentiale

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Aarhus Kommune begik en fejl, da de opkrævede henholdsvis knap 3.000 og godt 4.000 kroner om

måneden fra to forældre, der har deres handicappede børn døgnanbragt på en institution. Aarhus Kommune havde nemlig begrundet forældrebetalingen med, at børnene ikke havde et 'nævneværdigt udviklingspotentiale'. Men den gik ikke, slår Ankestyrelsen fast i en principafgørelse.

'Vurderingen kan ikke foretages ud fra en fast målestok. En udvikling, der for et barn uden behov for støtte må anses for ubetydelig, kan for et barn med store vanskeligheder være 'ikke ubetydelig'. Der kan ikke sættes krav om, at barnet skal udvikle sig i en sådan grad, at barnet ikke længere har en

funktionsnedsættelse eller et omfattende behov for støtte', skriver Ankestyrelsen.

Den melding glæder Socialpædagogernes formand Benny Andersen, der siger:

– Vi har helt fra starten peget på det unacceptable i, at kommunen lod det hvile på en vurdering af, om det enkelte barn havde 'udviklingspotentiale'. Vi ved, at alle børn har et udviklingspotentiale med den rette faglige indsats.

Ankestyrelsen kræver, at Aarhus Kommune behandler de to konkrete sager på ny – og det kan også få betydning for alle andre forældre i Aarhus Kommune, der har fået opkrævnin-

ger for deres barns anbringelse. Ifølge Jyllands-Posten drejer det sig i alt om 250 sager, og alle opkrævninger er sat i bero indtil sagen bliver drøftet på næste byrådsmøde. Til avisen siger Anni Sørensen, der er østjysk formand for LEV:

– Afgørelsen om, at man ikke må se mennesker ud fra en fast målestok, er nødt til at få konsekvenser for, hvad kommunen kan tillade sig i forbindelse med fx sparerunder. Man kan ikke længere sige, at hvis du ikke kan opnå et vist færdighedsniveau, kan vi ikke hjælpe. Det er nu skåret ud i pap, at man ikke må se på mennesket på den måde, som Aarhus Kommune har forsøgt. ■

PRAKSISBESKRIVELSE

Sådan gør de på Mette Marie

Pensionatet Mette Marie har fået en antropolog og en filosof til at beskrive stedets metode. Det handler bl.a. om, hvordan man skaber hjemlighed

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Hvad er det egentlig, vi går og gør i dagligdagen? Det spørgsmål har Pensionatet Mette Marie ønsket at besvare, men som forstanderen Marlene Kryger Engel siger:

– I dagligdagen kan det være svært at tillægge sig en passende distance for selv at kunne se, om

man egentlig gør det, man tror, man gør. Vi ansatte derfor en antropolog og en filosof til at løse opgaven for os. De skulle observere, analysere og udarbejde en beskrivelse af vore metoder.

Resultatet foreligger nu i form af en lille bog, der bærer titlen: 'At skabe muligheder for livsudfoldelse. Metoder i arbejdet med mennesker med sindslidelser og misbrug'.

Et konkret eksempel handler om, hvordan Mette Marie arbejder med hjemlighed. Her tager forskerne udgangspunkt i samfundsforskeren Carsten Schjøtt Phillipsen, der i sin ph.d. har beskrevet, hvad der skal til for, at mennesker oplever en hjemfølelse. Det drejer sig bl.a.

om fravær af stress, kontrol over nære omgivelser, frihed fra andres regler, anerkendelse af ens tilstedeværelse og mulighed for tilbagetrækning.

Duft af mad

På Mette Marie arbejdes der på flere måder med at skabe denne følelse af hjemlighed – fx ved at medarbejderne altid banker på, når de går ind til en beboer, altid siger godmorgen og dermed anerkender beboerne, ligesom de fysiske rammer er tilstræbt hjemlige – fx fordi møblerne ser forskellige ud – og ved at personalet selv laver mad, så der spredt sig en hjemlig duft. Metodebeskrivelsen viser dog også nogle barrierer for at skabe

denne hjemlighed – som fx arbejdstilsynets rygedirektiver, der gør, at beboerne ikke længere har mulighed for at ryge på fællesarealerne.

I et sådant tilfælde understreges bostedet som en arbejdsplads og ikke som et hjem', konkluderer metodebeskrivelsens forfattere.

Ud over hjemlighed handler metodebeskrivelsen bl.a. om skadesreduktion, relationsarbejde, den reflekterende kultur og den systemiske tilgang. ■

Metodebeskrivelsen er skrevet af Henriette Lund Skyberg og Stephanie Østergaard Christiansen og kan gratis downloades via www.kortlink.dk/gce6

UDVIKLINGSHÆMMEDE

Hvis hjælpen skal leveres som en ydelse, der er uafhængig af menneskelige relationer, så bliver fagligheden undermineret. Det har store konsekvenser for dem, der er afhængig af særlig omsorg for at kunne leve et hverdagsliv, der rummer mulighed for at tage del i menneskelige anliggender

Mie Engen, ph.d., Aalborg Universitet

Omsorg tager tid, hvis den skal virke

Hvis det er tidssystemer, som afgør, hvor lang tid medarbejderne må bruge på fx at bade en udviklingshæmmede, går det ud over beboerens muligheder for at udvikle sig, viser forskningsrapport

Af Lone Marie Pedersen, redaktionen@sl.dk
Foto: Tao Lytzen

Bente er vant til at gå tur hver dag og er glad for spadsereturen sammen med en medarbejder. Men pludselig vil hun ikke, og personalet kan ikke finde ud af hvorfor. Det viser sig, at hendes nye støvler har gnavet hul på hælen. Bente har væsentlige funktionsnedsættelser og kan ikke selv fortælle, hvad der er galt. Derfor er det personalets opgave at tolke hendes signaler, men de medarbejdere, som hjælper hende, har vanskeligt ved at tolke hendes lyde som noget, der har med støvlerne at gøre.

Eksemplet med Bente viser, at hvis mennesker med betydeligt nedsat funktionsevne skal have mulighed for at leve et godt liv og udvikle sig, forudsætter det en omsorg, hvor medarbejderne forstår den udviklingshæmmedes forskellige former for adfærd som kommunikation. Den form for særlig omsorg kræver ikke kun faglighed, men også langsom tid, fremgår det af en netop udgivet ph.d.-afhandling 'Professionel praksis i botilbud for mennesker med udviklingshæmning', af Mie Engen, Institut for sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet.

– Langsom tid er den tid, der skabes af kendskab og kontinuitet i menneskelige relationer og af følelsesmæssige, kropslige og relationelle kompetencer. Langsom tid er også det, der giver personalet mulighed for refleksioner, siger Mie Engen.

– Det handler bl.a. om at undersøge, hvad der kan ligge bag en beboers adfærd, og hvordan man som professionel griber ind og af hensyn til hvem.

Selv om langsom tid er en livsnødvendig ingrediens, når der skal opbygges en relation mellem den udviklingshæmmede og medarbejderne, ser virkeligheden ofte anderledes ud, påpeger Mie Engen.

– Det tager tid at få kendskab og opbygge en relation til mennesker med væsentlige funktionsnedsættelser. I botilbuddene arbejder man systematisk med at strukturere tiden for at øge trygheden og genkendeligheden for mennesker med udviklingshæmning. Måske fordi der i hverdagen er mange forskellige medarbejdere i boligerne, arbejder man systematisk med at skabe 'systemafhængighed' frem for 'personafhængighed', siger hun.

På den måde søger man at reducere beboernes afhængighed af bestemte medarbejdere. Paradoxet er her, at man samtidig har erfaringer med, at en stor del af trygheden for beboerne netop ligger i at være sammen med medarbejdere, som de kender godt og har tillid til. Det kræver personligt kendskab til den enkelte beboer at kunne give ham eller hende den individuelle støtte, som er nødvendig, forklarer hun.

– Hvis hjælpen skal leveres som en ydelse, der er uafhængig af menneskelige relationer, så bliver fagligheden undermineret. Det har store konsekvenser for dem, der er afhængig af særlig omsorg

Det giver det ikke mening at se de praktiske gøremål udelukkende som pleje. Det er netop i plejesituationerne, man skal tage hånd om beboernes behov, og hvor der ligger særlige muligheder for at skabe relationer og små positive forandringer ved at give beboerne mulighed for at tage del i hverdagslivet

Mie Engen, ph.d., Aalborg Universitet

for at kunne leve et hverdagsliv, der rummer mulighed for at tage del i menneskelige anliggender, siger Mie Engen.

Hun har i sin forskningsrapport bl.a. interviewet medarbejdere og ledere i tre botilbud for personer med væsentlig fysisk og psykisk funktionsnedsættelse.

Omsorg og udvikling hånd i hånd

Som forsker fik Mie Engen interesse for mennesker med udviklingshæmning af den enkle grund, at der ikke eksisterer særlig megen forskning om den gruppe borgere.

Det er et område, som har været i forandring de seneste årtier. I dag er der rigtig meget fokus på selvbestemmelse og udvikling, og det er i den kontekst, den socialpædagogiske praksis udfolder sig, forklarer hun.

– Den brede samfundsmæssige opfattelse er, at omsorg og udvikling er hinandens modsætninger, hvor omsorg bliver forbundet med stilstand, passivitet og personlig pleje, som fx bad, rent tøj og tandbørstning.

– Og når det er i den sammenhæng, at den pædagogiske praksis bliver defineret, er der ikke meget faglig status i at italesætte arbejdet som omsorg. Hvis man som socialpædagog vil have faglig anerkendelse, skal man kunne dokumentere, at man kan skabe udvikling og målbare resultater for beboerne, siger Mie Engen.

Hun sætter fokus på omsorgsbegrebet og undersøger, hvordan medarbejderne i botilbuddene tolker beboernes behov, og hvordan de handler på dem. Og modsat den samfundsmæssige opfattelse af omsorg og udvikling, viser hendes undersøgelse, at man i den socialpædagogiske praksis ofte opfatter omsorgsopgaven som en forudsætning for udviklingsopgaven. Omsorg indebærer opmærksomhed på de små ting, der gør en forskel og skaber forandringer i beboernes tilværelse.

– Man kan sige, at omsorgen er fundamentet, hvis den udviklingshæmmede skal have mulighed for at udvikle sig og mestre sit eget liv. Det er derfor centralt, at man i den socialpædagogiske

praksis udvikler begreber for denne meget vigtige del af fagligheden, så omsorgen ikke bliver gjort usynlig, siger Mie Engen.

Kampen for relationer

Undertitlen på Mie Engens afhandling er 'Om den daglige kamp for en menneskelig omsorg'. Der er tale om to former for kamp, fortæller hun.

Den ene kamp er den, der foregår blandt beboerne, hvor de kæmper om medarbejdernes tid. Gennem sine studier af de tre botilbud blev det klart for hende, at beboerne kæmper om medarbejdernes tid, opmærksomhed og kontakt.

– Det er tydeligt, at medarbejderne har en helt central rolle i beboernes liv. Mange af beboerne har ikke meget kontakt med deres familier, og de har heller ikke et fællesskab med de andre beboere i botilbuddet.

Beboerne havde forskellige strategier for at tilegne sig medarbejdernes tid og kontakt. På den anden side var det medarbejdernes opgave at fordele tiden.

– Den anden kamp foregår i et medarbejderperspektiv, hvor man kæmper for at 'sætte sig i beboerens sted'. Det kan være vanskeligt at tolke en beboers adfærd og underliggende behov, så det er ikke noget, der kommer af sig selv. Det kan kræve meget forståelse, og det kræver kendskab opbygget over tid, siger hun.

Hvad betyder det fx, når en beboer ikke længere vil op om morgenen? Har han fx haft uheldige oplevelser?

– Kampen for menneskelig omsorg handler ofte om at kæmpe for at fastholde fokus på beboerens situation og perspektiv – at det, der fx opleves som problematisk for personalet, ikke nødvendigvis opleves som sådan af beboeren. De gode relationer til beboeren – som er dem, der fylder og giver mening i den socialpædagogiske praksis – kan være svære at etablere og fastholde, og det er her, kampen for at sætte sig ind i beboerens perspektiv bliver særligt vigtig, siger Mie Engen.

Den her form for omsorg har et dobbelt formål: beboerne får den praktiske hjælp og støtte, de

har brug for i hverdagen til fx et bad, og samtidig bliver der taget hånd om beboerens oplevelser og kvaliteten af relationen, forklarer Mie Engen.

– Personalet bruger både deres indlevelse i og deres gode kendskab til beboerne. På den måde er det den omsorgsfulde måde at forholde sig på over for beboerne, som gør, at man kan få hverdagen til at glide forholdsvis effektivt, fx få dem til at samarbejde om gøremål, de ikke umiddelbart har lyst til.

Omsorgen under pres

Mie Engen har i sin undersøgelse kigget på, hvad der kan sætte omsorgen under pres, så beboerne ikke får den hjælp og støtte, de har brug for.

Forholdsvis snævre tidsrammer kan betyde noget for omsorgen. Hun kalder det klokke tid, hvor uret sætter grænserne og bestemmer, hvornår en opgave skal være færdig.

– Her bliver fokus mere på den praktiske opgave og i mindre grad på de andre kvaliteter i kontakten mellem beboer og personale, siger hun.

Klokke tid var det, der satte rammerne i et botilbud med seks beboere, hvor medarbejderne skulle gøre alle seks beboere klar til bussen kl. 8.30, så de kunne blive transporteret til et dagtilbud.

Den tidsramme betød ofte, at morgenerne fik en særlig rytme. Først forholdt medarbejderne sig omsorgsfuldt til beboerne, men jo tættere man kom på bussens afgang, jo mere pres lagde personalet på beboerne. Det vil sige, man begyndte at manipulere beboerne og pressede dem, forklarer hun.

Personalet oplevede det som problematisk, at de var nødt til at manipulere med beboerne, fordi de skulle afsted på et bestemt tidspunkt. Bemandingen i botilbuddet var ikke til, at en eller flere beboere blev hjemme, hvis de havde lyst til det.

– Noget af det vigtigste i det socialpædagogiske arbejde med den her gruppe udviklingshæmmede er fleksibilitet, så man kan tage hensyn til beboernes individuelle behov, siger hun.

I stedet for klokke tid, skal der være procestid. Og hermed mener Mie Engen, at der skal bruges den tid på opgaven, som der er behov for ud fra beboerens input og respons.

– Det helt centrale er, at man netop ikke kun har fokus på, at beboeren fx bliver ren og klar til bussen, men at man også får taget hånd om beboerens oplevelse og om relationen, siger hun.

Det handler således ikke bare om praktisk hjælp, men også om processen. Der skal være tid til, at beboeren selv kan deltage. Procestid betyder, at der opfyldes flere behov samtidig. Beboeren bliver ren, men tiden dækker også et behov for samvær, kontakt og ønsket om at være selvstændig og kunne gøre ting selv.

Mie Engens undersøgelse viser, at de praktiske gøremål fylder utrolig meget i hverdagen, og der er stor faglighed i at gennemføre dem på en måde, så de kommer til at indeholde en omsorgsdimension.

– Det giver ikke mening at se de praktiske gøremål udelukkende som pleje. Det er netop i plejesituationerne, man skal tage hånd om beboernes behov, og hvor der ligger særlige muligheder for at skabe relationer og små positive forandringer ved at give beboerne mulighed for at tage del i hverdagslivet. ■

OK 2015

Facebook-debat om afstemning

Målet om en højere stemmeprocent blev nået. 31,1 pct. af medlemmerne stemte – mod 26,5 i 2013. I Socialpædagogens facebook-gruppe blev OK-afstemningen ivrigt diskuteret, og familieplejerne kritiserede deres manglende overenskomst

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Ja, jeg har stemt. En af hovedgrundene er min fællestillidsrepræsentants lokale aktiviteter. Hun gør det nærværende for mig, og giver mig mulighed for tæt-på-information både fra hende og selv og fra informations-/debatmødet.

Sådan skrev Tanja Grønbæk Nielsen i Socialpædagogens facebook-gruppe, hvor der har været en livlig diskussion

af spørgsmålet: Har du stemt? Hvorfor / hvorfor ikke?

Og Tanja Grønbæk Nielsen er en af mange. I alt nåede stemmeprocenten denne gang op på 31,1, hvilket er noget højere end sidste gang, i 2013, da stemmeprocenten landede på 26,5.

I facebook-debatten blev der dog også yret negative røster fra familieplejere, der ikke havde tænkt sig at stemme. Eksempelvis Maja Hørdum Dausell, der skrev:

– Overenskomst? Hvad er det? Ikke noget man har som plejefamilie. Derfor stemmer jeg ikke.

Familieplejer Signe Schou Welling skrev:

– Jeg har stemt nej, da jeg som familieplejer *ikke* er i overenskomsten (form for protest)!

Og den holdning vakte til gengæld utilfredshed hos Jeanette Thiesen, der skrev:

– Jeg mener, at familieplejere skal have ordentlig løn, men så længe de ikke er en del af overenskomsten burde de ikke

stemme om, hvilke betingelser en faggruppe, de ikke er en del af, skal arbejde efter.

Alle stemmer om alt

Socialpædagogernes næstformand, Verne Pedersen, forklarer, at det står i Socialpædagogernes vedtægter, at stort set alle har stemmeret. Undtaget er kun passive medlemmer, pensionister, efterlønnere og visse studerende.

– Det er de spilleregler, vi har sat op for demokratiet, nemlig at alle, der er med i foreningen, har den samme ret, uanset om de fx er i arbejde eller er arbejdsløse. Og uanset om de arbejder under en overenskomst eller fx er ansat på et privat opholdssted, der ikke har tegnet overenskomst.

Medlemmerne stemmer ikke kun om den overenskomst, der gælder for dem selv – men om den samlede pakke af overenskomster. Så der er altså ingen, der udelukkende skal forholde sig til deres egne vilkår. Alle

skal forholde sig til det samlede forhandlingsresultat, og en stemme kan i mine øjne også være et tegn på opbakning til den danske model og systemet med overenskomster, siger hun.

Spørgsmålet om familieplejernes overenskomst bliver ikke afgjort ved overenskomstforhandlingerne, der handler om at forny de gamle overenskomster – men foregår i en løbende proces. Om det siger Verne Pedersen:

– KL vil jo desværre ikke være med til at tegne overenskomst for familieplejere, men vi prøver løbende at påvirke dem. Ligesom vi fx også løbende prøver at få private opholdssteder til at tegne overenskomst.

I facebook-debatten foreslår nogle familieplejere selv en mere målrettet indsats, der fx kunne starte med et stormøde, hvor man diskuterer, hvordan der kan lægges et større pres på KL – fx gennem påvirkning af folketingspolitikere. ■

Landsmøde i netværket for socialpædagoger, der arbejder med marginaliserede og udstødte

21. og 22. maj 2015 på Pejsegården, Søndergade 112 i Brædstrup

Ungeindsatsen – hvad virker? SKP § 99/opsøgende gadeplansarbejde. Oplæg v. Projekt Udenfor om gadeplansarbejde og et nyt ungeprojekt. Esbjerg Kommunes erfaringer med Hjemløsestrategien, med fokus på de unge v. Karin Egholm. SKP/§99 v. Jurist Berit P. Petersen

Tilmeldingsfrist: 27. april 2015

Yderligere oplysninger og tilmelding: www.sl.dk/marginaliserede2015

BØGER

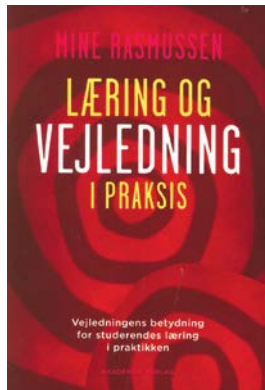
Redigeret af Lone Marie Pedersen

Miljøterapi bogen

Af Finn Skårderud og Bente Sommerfeldt
 God miljøterapi betyder en bevidst holdning og en praksis, som integrerer samtalen og samværet. Forlaget skriver, at bogen viser, hvordan man i miljøterapi kan bruge de fleste af hverdagslivets aktiviteter, som fx at stå op om morgenen, spise og gå i skole eller på arbejde, til at fremme den såkaldte mentalisering og derigennem give patienter og beboere en reel mulighed for at arbejde med deres forandring og udvikling.

Metoden er mentalisering som teoretisk model og praktisk tilgang, og forfatterne giver en indføring i mentaliseringstraditionen, som bliver vist gennem flere praktiske eksempler. 'Miljøterapi har været et effektivt instrument blandt psykiatriens mange værktøjer og metoder gennem mange årtier, formelt siden anden verdenskrig, og uformelt siden denne behandlingsform så dagens lys i 1800-tallet. Det er stærkt forankret i den menneskelige psykologi, at vi søger mod andre sind, når vi ikke længere er sikre på, hvordan vi skal tolke indholdet i vores egen subjektivitet', står der i bogens forord.

Udkommet på Hans Reitzels Forlag. 346 sider. 350 kr.

Læring og vejledning i praksis

Af Mine Rasmussen
 Forfatteren skriver i forordet til bogen, at 'det tilbagevendende omdrejningspunkt for mig har været at skabe så stor korrespondance mellem praksis og uddannelsessted som muligt med det formål at give de studerende de bedst mulige betingelser for at koble teori og praksis'. Bogen 'Læring og vejledning i praksis' handler om, hvordan vejledning af de studerende er med til at skabe sammenhæng mellem teori og praksis særligt i forbindelse med praktikophold under uddannelsen til pædagog. Første del handler om, hvordan praktikforløbene er vigtige læringsforløb, hvor der skal skabes sammenhæng mellem teori og praksis, og hvor den studerende gerne skal begynde at finde en faglig identitet. Anden del handler om den studerendes læreprocesser i praksis, og i tredje del beskæftiger forfatteren sig med vejledning, vejledningens rolle, vejledningsformer og vejledningsteori. I fjerde afsnit beskriver nye veje i vejledningsarbejdet. Bogen henvender sig til personer, som beskæftiger sig med læring og vejledning på professionsuddannelserne.

Udkommet på Akademisk Forlag. 176 sider. 299 kr.

Kommunikation i kontekst

Af Helle Merete Nordentoft og Birgitte Ravn Olesen

Kommunikation i kontekst er en forskningsbaseret introduktion til kommunikationsteori. Bogen viser, at professionelle kan vælge at kommunikere på mange måder, og at deres valg får konsekvenser. Bogen tegner et komplekst portræt af alle de faktorer, som er væsentlige at tænke på i professionel kommunikation med fx patienter, borgere, klienter, børn og unge og kollegaer. Bogen henvender sig til studerende på professionsbachelor- og kandidatniveau og kursister på efter- og videreuddannelse. De praktiske eksempler i bogen er primært hentet fra det sundhedsfaglige felt, og rejser spørgsmål til læseren. Et eksempel: Jens' mor er indlagt på medicinsk afdeling. Jens ringer mange gange i døgnet for at høre, hvordan det går. Hvilken betydning får det for kommunikationen med Jens, om de professionelle opfatter hans opringning som 'kontaktsøgende' eller 'omsorgsfulde'? Bogen lover at tegne 'et komplekst portræt af alle de faktorer, som er væsentlige at medtænke i professionel kommunikation'.

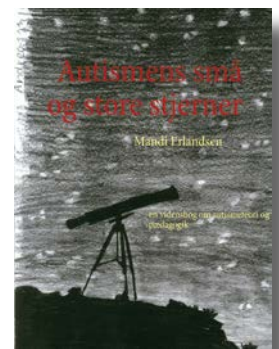
Udkommet fra Forlaget Munksgaard. 182 sider. 245 kr.

Autismens små og store stjerner

Af Mandi Erlandsen

Forfatterens formål med denne bog er at hjælpe med viden om autismeteori og autismpædagogik. Hun skriver i et letforståeligt sprog, så alle kan være med. Bogens første halvdel handler om forskellige autismeteori, der er garanteret med eksempler fra praksis. Bogens anden halvdel handler om pædagogiske metoder, hvor forfatteren, der er lærer på en specialskole med autister, trækker på sin egen faglige viden. Hun skriver 'For bedst at hjælpe personer med autisme bruger vi ofte en anden måde at arbejde på end i arbejdet med personer uden autisme. Da jeg første gang blev præsenteret for muligheden for at give belønning til en elev med autisme, blev jeg meget forarget. Senere fik jeg en viden om den særlige måde, som personer med autisme oplever deres verden på, og da gav det mening med belønning'. Forfatteren understreger, at den teoretiske viden er vigtig for at forstå baggrunden for, hvordan man kan hjælpe personer med autisme. Bogens er illustreret af den 10-årige Andreas Gervig Marnow, som har infantil autisme.

Udkommet på Books On Demand. 228 sider. 279 kr.

NOTER

Datatilsynet kan ikke bremse Det Sorte Register

Datatilsynet kan ikke skride ind over for Det Sorte Register, fordi det vil være i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions bestemmelse om informations- og ytringsfriheden. Det oplyser justitsminister Mette Frederiksen (S) ifølge Danske Kommuner i et svar til SF's retsordfører Karina Lorentzen Dehnhardt. Det Sorte Register registrerer bl.a. offentligt ansatte i sager, hvor borgeren føler sig uretfærdigt behandlet – og er to gange blevet dømt for injurier. Til Danske Kommuner siger Karina Lorentzen Dehnhardt: 'Det støder mig, at man ikke kan bruge en dom til noget. Det kan ikke være rigtigt. Jeg vil nu spørge ministeren om i hvilke tilfælde, man kan lukke en hjemmeside, hvis man har dom for, at dens indhold er krænkende og injurierende. Vi må have afklaret, om der er lovhjælp for det'.

mrk

Film om barsk børnehjem

Zentropa er i gang med at lave en spillefilm, der er stærkt inspireret af forholdene på Godhavn og andre børnehjem, hvor de anbragte blev udsat for overgreb. Lars Mikkelsen spiller forstanderen, og i Aftenshowet forklarede han: 'Vi arbejder med motivet for de voksne? Hvorfor har de gjort, som de har gjort?'. Ved dette blads deadline var det endnu ikke afgjort, om de tidligere anbragte på Godhavn får mulighed for at føre en retssag mod staten – eller om sagen er forældet, men Lars Mikkelsen håber, at filmen kan anerkende deres tab. Han siger: 'Vi har det alle sådan, at den historie, vi fortæller, den skal honorere den sorg, de bærer i sig'. Ud over Lars Mikkelsen spiller bl.a. Sonja Richter og Sofie Gråbøl med i filmen.

mrk

Ny Task Force på handicapområdet

Med midler fra satspuljen skal en ny Task Force hjælpe kommunerne til bedre sagsbehandling på handicapområdet for både børn og voksne – og styrke kvaliteten. Det skal både ske med korte forløb på en til to dages undervisning i kommunen og med længerevarende forløb, der indebærer en større analyse af kommunens arbejde på området og munder ud i en række anbefalinger til forbedringer. Hvis man vil søge om et længere forløb, er der deadline 4. maj. Ankestyrelsen og Socialstyrelsen arbejder sammen om opgaven, der bygger på nogle af erfaringerne fra Børne Task Forcen. Projektet ledes af Socialstyrelsen. Læs mere på www.kortlink.dk/gdc8

mrk

Flere udviklingshæmmede bliver dømt for vold

Antallet af voldsdomme til udviklingshæmmede er steget i Region Syddanmark. Sidste år blev der afsagt 89 voldsdomme mod 73 året før. Tallet kommer fra Samrådet for Udviklingshæmmede Lovovertrædere i Region Syddanmark, og til DR forklarer samrådets formand, Lea Friberg, at en del af stigningen skyldes, at flere personer, der ikke tidligere har været dømt, får en dom for vold. 'Vi har set, at der er kommet en betydelig stigning i antal helt nye borgere med dom i Region Syddanmark', siger hun. Lea Friberg oplever også, at de kommunale medarbejdere er begyndt at melde flere episoder.

mrk

DOBBELTDIAGNOSE

Ny guide skal styrke samarbejdet

Den ene taler om borgeren. Den anden om patienten – men det er den samme person, de taler om. Hvad skal der til for at fremme samarbejdet? Det giver ny guide et bud på

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Hvad skal der til for at fremme samarbejdet mellem den kommunale og regionale indsats for mennesker, der både har et misbrug og en sindslidelse?

Det giver en ny inspirationsguide nogle bud på – på baggrund af Projekt Integreret Indsats, der blev gennemført i perioden 2011 til 2014 med deltagere fra Psykiatrisk Center Ballerup, Ballerup Kommune og Egedal Kommune. Formålet var at sikre og videreudvikle indsatsen i et styrket samarbejde på tværs af regionspsykiatri, misbrugsbehandling og socialpsykiatri, og projektdeltagerne fandt ud af, at kulturforskelle spiller en væsentlig rolle. I konklusionen står der:

'Det gode tværsektorielle samarbejde er udfordret af kulturelle forskelle blandt de forskellige medarbejdergrupper, der skal samarbejde. Ofte mangler grupperne forståelse for hinandens fagligheder og faglige traditioner og er uenige om, hvem der kender borgeren bedst og dermed ved, hvilken behandling, som bedst imødekommer borgerens behov.'

På det helt konkrete plan er der eksempelvis forskel på sprogbrugen, så behandlingspsykiatrien typisk taler om patienter, socialpsykiatrien om borgere og misbrugsbehandlingen om brugere, men der er også forskelle i lovgivning og faglige traditioner, idet behandlingspsykiatrien er et lægevidenskabeligt speciale, mens misbrugsbehandling og socialpsykiatri udspringer af en socialfaglig tradition.

Anbefalinger

Inspirationsguiden kommer med en række anbefalinger, der kan gøre det muligt at skabe et fælles værdigrundlag på tværs af sektorerne:

Det handler eksempelvis om, at de kulturelle forskelle og ligheder skal tages seriøst og italesættes, at der skal gives tid og rum til at mødes, lære og reflektere sammen og at medarbejderne fra de samarbejdende institutioner skal have en egentlig viden om hinanden og om hinandens arbejdsvilkår.

På det organisatoriske plan skal der bl.a. være en struktur, der sikrer, at man mødes tværsektorielt, det er vigtigt med integrerede teams, hvor både læger fra psykiatrien og myndighedspersoner fra kommunerne deltager, ligesom der bør udpeges en eller flere tovholdere, der er forpligtet på samarbejdet.

Inspirationsguiden er skrevet af Katrine Schepelehn Johansen og Silke Børsting-Andersen og udgivet af Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning. ■

Hent inspirationsguiden via www.kortlink.dk/gd9d

Er pædagoger nu også så rummelige?

Synspunkter

Bringes efter en redaktionel vurdering. Synspunkter må højst fylde 8.000 anslag.

Læserbreve

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurierende indhold kan afvises.

Læserbreve og synspunkter, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet.

Læserbreve og synspunkter sendes til redaktionen@sl.dk

Deadline for læserbreve til nr. 9/2015 er mandag den 13. april kl. 12.00.

Efter at have læst artiklen i *Socialpædagogen* med succeshistorien om, at ADHD ikke er en hindring (nr. 2/2015), har jeg brug for at fortælle min historie. Den er dog knap så rosenrød

Af Helle Olin

I dagens Danmark er der jo især i øjeblikket utrolig stor fokus på, at der skal være plads til alle, at vi skal være åhhh så rummelige, og at inklusion er en god idé, for det er jo vigtigt, at vi alle kan komme ud på arbejdsmarkedet og bidrage med et eller andet som voksne efter endt skolegang.

Vi skal alle tage en uddannelse og yde hver vores, og der er brug for, at alle bidrager, trods forskelligheder, evner og endda handicap.

Det lyder da også rigtig flot, men det er jo bare ikke sandheden – for der er ikke plads til os alle!

Vi er nogle, der på trods af en helt almindelig folkeskoleuddannelse, en gymnasial uddannelse og så også lige en

videregående uddannelse oveni stadig ikke kan rummes på arbejdsmarkedet.

Jeg har kæmpet hele mit liv. Jeg har givet alt og forsøgt, at opfylde disse krav, så jeg kan yde og bidrage til arbejdslivet i det danske samfund. Så jeg kan vise, at jeg trods nogle medfødte vanskeligheder godt kan og rigtig gerne vil arbejde. Vise mine børn, at man står op og morgenen og går på arbejde og bidrager til samfundet.

Men det er godt nok svært, når man konstant bliver kasseret og aldrig får en chance for at vise, hvilke evner og kompetencer man indeholder. Når man aldrig får en chance for at vise, at man også kan, så forringer det livskvaliteten, og jeg kan virkelig godt forstå de mennesker, der opgiver undervejs, for det er fandeme hårdt at skulle rejse sig gang på gang og bare blive ved, når man gang på gang, år efter år, bliver kasseret.

Jeg kan også godt få lyst til at give op – men jeg vil ikke!

En helt anden samtale

Hver gang jeg bliver kaldt til samtale, hvilket jeg heldigvis ofte gør, og til slut gør opmærksom på, at jeg er fleksjobber (hvis jeg ikke lige har valgt at

skrive det i ansøgningen, fordi timetallet på den opslåede stilling passer til mit behov), og hvorfor jeg er fleksjobber, så tager samtalen pludselig en helt anden drejning, og alle ansigtsudtrykkene ændres voldsomt.

Det kan have været en rigtig god samtale indtil da, hvor jeg har svaret uddybende, fagligt og kompetent på alle spørgsmål, samt givet en god beskrivelse af mig selv, og hvor mavefornemmelsen for en evt. ansættelse er rigtig god.

Men når jeg så slutter af med at fortælle, at jeg er fleksjobber og har ADHD (hvilket jeg på ingen måde kunne finde på at holde skjult, for jeg er et ærligt menneske som ikke vil snyde mig til et job), ja, så bliver det en helt anden samtale.

Pludselig får jeg spørgsmål som:

– Ja men kan du så godt gå på arbejde?

– Kan du så godt holde øje med børnene?

– Kan du godt åbne og lukke? – Kan du godt stå for spisesituationer?

– Kan du godt huske aftaler?

– Kan du godt holde forældresamtaler og snakke med forældrene?

Osv. osv. osv....

Jeg har ADHD, ja, men derudover er jeg menneske, mor og pædagog! Jeg er altid glad, faglig dygtig, stabil og pligttopfyldende. Jeg er humoristisk og åben, samt meget anderkendende og brænder utrolig meget for det pædagogiske arbejde

Den forkerte farve bluse?

Jeg kan så endnu en gang gå knust og grædefærdig fra samtalen og gå hjem og vente på opkaldet som endnu engang bekræfter, at jeg jo desværre ikke fik jobbet. Men at det da bestemt ikke var på grund af min ADHD.

Nå nej – det var nok fordi jeg havde en forkert farve bluse på!

De SFO'er, skoler, institutioner, ja endda de virksomheder uden for det pædagogiske arbejdsområde, som jeg har kontaktet, ønsker heller ikke engang at gøre brug af mig i en gratis praktikperiode på 3-5 uger.

De har ikke lige overskud til mig. De kan ikke lige rumme mig. De har ikke lige ressourcerne til at have mig i øjeblikket.

Okay... Så jeg er altså en belastning for dem.

Jeg er uddannet pædagog – et studie på tre et halvt år med bl.a. tre indlagte praktikforløb.

Jeg har taget denne uddannelse på lige fod med alle andre og uden nogen form for støtte, og har bestået alle mine praktikperioder, mine opgaver og eksaminer. Ikke lige med 12-taller i alt, men bestemt heller ikke med ene 4-taller.

Jeg er ikke dum eller på anden måde uarbejdsdygtig

eller inkompetent i mit arbejde som pædagog.

Men jeg har nogle medfødte vanskeligheder som gør, at jeg ikke kan arbejde 25 timer, 30 timer eller 37 timer om ugen. Men derfra og så til at mene, at jeg er en belastning eller for ressourcekrævende...

Det er hårdt at skulle forholde sig til gang på gang, og det gør ondt – rigtig ondt...

Guld-korn

Jeg har ADHD, ja, men derudover er jeg menneske, mor og pædagog! Jeg er altid glad, fagligt dygtig, stabil og pligttopfyldende. Jeg er humoristisk og åben samt meget anderkendende og brænder utrolig meget for det pædagogiske arbejde.

Desuden besidder jeg jo nogle guld-korn, som ikke ret mange andre gør: Jeg har insider-viden i forhold til især ADHD hos børn og unge. Denne viden, som I andre og alle eksperterne kun kan læse jer til!

Jeg ved, hvad der trigger, jeg ved, hvordan det føles, og jeg ved, hvordan disse børn og unge tænker og føler, og hvorfor de netop i denne situation reagerer, som de gør. Jeg ved, hvordan de kan få en

lettere hverdag, hvordan de kan støttes og guides gennem deres dagligdag i skole, SFO eller institution.

Jeg ved, hvad medicinen gør ved kroppen, samt hvad for lidt eller for meget medicin gør, og hvorfor det kan være en hjælp i dagligdagen, at barnet eller den unge får medicin.

Jeg ved alt det, I andre ikke ved – men som I tror, I ved...

Men alligevel kan jeg ikke bruges, og jeg er en ressourcekrævende belastning at have ansat.

For det er jo det, I mener, og det er det, I siger – om ikke andet så i hvert fald mellem linjerne – hver eneste gang jeg tager kontakt til jer.

En ting er i hvert fald sikker: Pædagoger er ikke rummelige: og der er bestemt ikke plads til forskelligheder!

Men det er bestemt noget, I selv går rundt og tror.

Så kære alle jer pædagoger rundt omkring, som selv mener, at I er ihh og åhh så rummelige og kompetente. Hvem er jer er rummelige nok til at give mig chancen? ■

Læs artiklen, der henvises til på Socialpædagogens hjemmeside via www.kortlink.dk/g5hw

DELTA G I SOCIALPÆDAGOGENS
FACEBOOK-GRUPPE

ET RUM FOR FAGLIG REFLEKSION
OG ERFARINGSUDVEKSLING

SL.DK/FACEBOOK

Hold hovedet koldt og hjertet varmt i relationsarbejdet

Synspunkter

Bringes efter en redaktionel vurdering. Synspunkter må højst fylde 8.000 anslag.

Læserbreve

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurerende indhold kan afvises.

Læserbreve og synspunkter, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet.

Læserbreve og synspunkter sendes til redaktionen@sl.dk

Deadline for læserbreve til nr. 9/2015 er mandag den 13. april kl. 12.00.

Hvis du i pressede situationer forsøger ikke at føle og tænke det, du føler og tænker, er du i gang med en umulig kamp – med mentalisering kan du vende situationen og skabe rum for udvikling

Af Berit Mus Christensen og Maja Nørgård Jacobsen

Arbejdet med mennesker finder man sig af og til i tilspidsede situationer. Hvordan du som pædagog agerer, er af stor betydning for udfaldet – bl.a. i forhold til, om den aktuelle situation eskaleres, og for kvaliteten af relationen til den person, du står overfor. Din evne til som professionel at holde hovedet koldt og hjertet varmt påvirker mulighederne for udvikling hos personerne, du arbejder med.

Som vi skal se i denne artikel tilbyder den mentaliseringsbaserede tilgang (MBT) og acceptance and commitment therapy (ACT) en række metoder

til at understøtte pædagogens evner hertil.

Men hvorfor er mentalisering vigtig?

Mentalisering er at forstå sig selv og andre ud fra de mentale tilstande (følelser, tanker, ønsker, intentioner m.m.), der ligger bag adfærd. Som professionel og menneske er det nemmere at rumme en andens uhensigtsmæssige adfærd, hvis du forstår den indre baggrund, adfærden udspringer af.

Et eksempel er, når pædagogen Bo prøver at forstå, hvad der ligger bag, at moren Eva vrisser ad sine børn. Han spørger ind til, hvad der foregår i Eva, når hun vrisser. Hvilke tanker og følelser ligger bag? Hvad vil hun gerne opnå? Samtidig er han opmærksom på, hvad det gør ved børnene – og ikke mindst ham selv. Sammen arbejder de på at forstå, hvilke mentale tilstande, der er på spil, når Eva får det svært i relationen til børnene og til andre.

Afgørende for relationen

Mentalisering er nødvendig for at skabe en sund relation til de mennesker, du som pædagog arbejder med – og for at skabe udvikling.

Mentalisering konkretiserer hvad relationskompetence er. Når du som professionel understøtter udviklingen af mentaliseringsevne hos andre, styrker du også deres selvudvikling og deres evne til at regulere følelser, hæmme impulser og indgå i relationer.

For børn er det helt centralt, at de voksne omkring dem mentaliserer. Når Bo møder Eva og børnene på en mentaliserende måde, understøtter han Evas evne til at mentalisere børnene. Eva bliver bedre til at forstå både børnene og sig selv – og forandringsprocessen i familien er i gang.

Mentalisering er således afgørende i relationsarbejdet. Men i nogle situationer, når vores følelsesmæssige intensitet er høj, er vi ikke i stand til at mentalisere. Det kaldes mentaliseringsvigt.

Fx har Bo hørt Eva råbe grimt ad børnene flere gange, og han bliver en dag overvældet af vrede imod hende. Han kommer til at hæve stemmen og kritisere hende. Bos følelsesmæssige reaktion på Evas adfærd er så intens, at den skygger for hans normale evne til at mentalisere.

I pædagogisk praksis er det

vigtig at erkende, når man får mentaliseringsssvigt og at arbejde målrettet på at forebygge, at det sker.

ACT og mentaliseringsssvigt

Når man som fagperson overvældes af stærke negative følelser over for det menneske, man arbejder med, kan man overraskes over sin reaktion. Ofte handler man ikke i overensstemmelse med sine værdier, hvilket kan give en følelse af at være uprofessionel. Måske forsøger man at undertrykke følelserne eller handle på måder, så man kan komme af med frustrationen.

Bo er fx ked af, at han hævdede stemmen og kritiserede Eva. Han forsøger at fortælle sig selv, at han ikke bør være vred. At han som professionel er ansvarlig for relationen og må være rummelig og forstående. Men selvom han sætter sig for ikke at blive irriteret, lykkes det ham ikke.

I ACT søger man bl.a. at styrke rummeligheden for stærk emotionalitet frem for at fjerne den. Man anser forsøget på at kontrollere og undertrykke svære tanker og følelser som problemet – ikke løsningen.

Når Bo forsøger at lade være med at blive vred, bliver han meget opmærksom på netop vreden, når den begynder at røre på sig. Han tænker, at han jo ikke bør være vred nu – men faktisk bliver han bare irriteret på sig selv oven i det hele. Til sidst handler han mere eller mindre ufrivilligt på en måde, der ikke er i overensstemmelse med hans personlige og faglige værdier, fx respekt og anerkendelse. I det følgende skal vi se på en række alternative måder at forholde sig på.

I virkeligheden er det ikke afgørende for din faglighed, om du undertiden tænker uprofessionelt – det afgørende er, hvordan du handler på de tanker

I virkeligheden er det ikke afgørende for din faglighed, om du undertiden tænker uprofessionelt – det afgørende er, hvordan du handler på de tanker.

Hvis du som Bo i pressede situationer forsøger ikke at føle og tænke det, du føler og tænker, er du i gang med en umulig kamp.

I stedet kan det være en god idé åbent og ikke-fordømmende at betragte de tanker og følelser, der er på spil, når du udfordres i relationen – også dem, som du godt ved, ikke ville være professionelle at udtrykke. Sådan oparbejdes et ændret *forhold til* fx vrede tanker og følelser, så de betragtes som de ord og billeder, de er – ikke som afspejling af virkeligheden. Dette kaldes indenfor ACT for defusion.

Når Bo fx får tanken, at 'nu er Eva simpelthen for meget!', lærer han at registrere tanken, inden han beslutter, om han vil reagere på den. Og ikke mindst *hvordan* han vil reagere.

Han handler altså ikke blindt på, hvad tanken fortæller ham, men registrerer i første omgang blot, at den er der.

Bevidst nærvær

Mentaliseringsssvigt gør det vanskeligt at reagere relevant og

nærværende i forhold til den person, man står overfor. Mindfulness er en metode, der styrker evnen til at forblive nærværende, selvom bølgerne går højt under huden. Mindfulness betyder 'bevidst nærvær' og er en træning i at forholde sig accepterende og åbent over for de tanker, følelser og oplevelser, der indtager ens krop lige nu.

En mindfulnessøvelse, som træner rummelighed for stærk emotionalitet, kaldes oplevelsesmæssig udvidelse. Her observeres de kropslige elementer af de svære følelser og tanker, som ligger bag situationen, hvor der opstod mentaliseringsssvigt.

Når Bo fx tænker på situationen med Eva, lægger han mærke til, hvad hans krop fortæller ham: han bider tænderne sammen, spænder i musklerne og får en knude i maven. Selvom det er ubehageligt, og han får lyst til at afbryde øvelsen og tænke på noget andet, tillader han sig selv at sidde et øjeblik med følelsen, mens han nysgerrigt observerer, hvordan den opleves for ham. Han øver sig dermed i at have intense følelser i sig uden nødvendigvis at handle på dem.

Med defusion og oplevelsesmæssig udvidelse indsættes en slags mikro-pause imellem indre tilstand og adfærd. På den måde forebygges impulshandlinger på baggrund af tanker og følelser, der er udsprunget af mentaliseringsssvigt. Det bliver dermed i større grad muligt at handle bevidst og i overensstemmelse med ens værdier som pædagog.

Relationsarbejdet

I kombination tilbyder MBT og ACT et stærkt redskab til at holde hovedet koldt og hjertet varmt i relationsarbejdet, hvad enten man arbejder med voksne, unge eller børn.

Igenom bevidsthed om værdier og aktivt arbejde med mentalisering, defusion, oplevelsesmæssig udvidelse og accept styrkes fagpersonlige og relationelle kompetencer. En mentaliserende tilgang styrker din forståelse og rummelighed overfor adfærd, der i første omgang kan forekomme meningsløs og stødende.

Med teknikkerne defusion og oplevelsesmæssig udvidelse forebygges du impulshandlinger, når du alligevel føler dig overvældet. Med andre ord kan uhensigtsmæssige reaktioner på mentaliseringsssvigt forebygges i opløbet.

Når du som pædagog oprigtigt kan rumme såvel styrker som sårbarheder hos både dig selv og den anden, vil du ikke blot være klædt godt på til at agere fagligt bevidst i tilspidsede situationer. Du vil også være en rollemodel for det menneske, du arbejder med – og skabe et trygt rum for udvikling. ■

Berit Mus Christensen og Maja Nørgård Jacobsen er begge psykologer.

Indsatser på herberger og forsorgshjem – nytter det noget?

Af Jann Sjørnsen

Det omfattende socialhistoriske projekt 'Anbragt i historien' er netop blevet offentliggjort. Det er gennemført af Svendborg Museum og fortæller en vigtig og til tider

barsk historie om livet på de anstalter og institutioner, hvor samfundet gennem tiden har anbragt socialt udsatte – 'minusindividerne', som de i ramme alvor blev betegnet af den politiske elite i første halvdel af det 20. århundrede. Også datidens medarbejdere på de sociale institutioner kunne være hårdhændede. I det historiske tilbageblik bliver der fortalt om både en hård omgangstone, som bestod helt op til 1960'erne og 1970'erne, og om hyppige trusler om korporlig afstraffelse eller isolationscelle. Brugerinddragelse var mildt sagt ikke i højsædet.

Meget er heldigvis sket siden da, og herberger og forsorgshjem – som også er kendt som § 110-boformer – er i dag steder med fagligt uddannet socialpædagogisk personale. Men hvordan står det egentlig til med den socialfaglige indsats på herberger og forsorgshjem i dag?

Det giver en ny brugerundersøgelse, som Rådet for Socialt Udsatte offentliggjorde i februar i år, et indblik i. Undersøgelsen er gennemført af SFI og hedder 'Livet på hjemløseboformer'. I modsætning til 'Anbragt i historien' tegner den et helt aktuelt og nutidigt billede af livet som socialt udsat og hjemløs på landets herberger og forsorgshjem.

Af 'Livet på boformer' kan man se, at der foregår mange rigtig gode indsatser på landets herberger og forsorgshjem i dag. Men der er også tal i undersøgelsen, som tegner et mere problematisk billede af brugernes tillid til, at den socialfaglige indsats kan hjælpe dem. Fx mener hver femte i gruppen på 18-29 år, at de ikke får nok hjælp af boformens personale i forhold til at tage til møder på jobcenteret eller socialforvaltningen. Og hver fjerde i samme gruppe mener ikke, at de får den hjælp, de har brug for til at søge bolig.

På det helt overordnede spørgsmål om, hvorvidt brugerne har tillid til, at personalet kan hjælpe dem med deres problemer, svarer et flertal ja. Men næsten hver tredje af de unge brugere svarer nej, og det samme gælder hver femte af de voksne på 30-49 år. Mere end hver fjerde af de unge mener desuden heller ikke, at personalet har tid til at tale med dem, når de har brug for det.

Spørgsmålet er: Er det godt nok? Er nogle brugeres forventninger for høje, eller er der rum for forbedring? Herberger og forsorgshjem har uden tvivl udviklet sig meget, siden de tjente som 'arbejdsanstalter'. Men der er til stadighed behov for at diskutere, om den socialfaglige indsats på boformer rent faktisk er tilstrækkelig og hjælper den enkelte videre. ■

Jann Sjørnsen er formand for Rådet for Socialt Udsatte.

- Hvorfor tror du, at en andel af særligt de unge på hjemløseboformer ikke oplever, at de får den hjælp fra personalet, som de efterspørger?
- Hvilke udfordringer og dilemmaer kan der opstå mellem brugere og personale – fx i forhold til rollefordeling og ansvar for at tage initiativ?

Deltag i debatten på socialpaedagogen.dk/prik